

ÖRDÖGH SZILVESZTER

Gyászlevél-töredékek

UTOLSÓT INTVE ANNUS JÓZSEF ÉS
HUSZÁR SÁNDOR UTÁN

Föltűnhetett volna, mégse tűnt föl. Hogy Jóska tavaly nyáron, a József Attiláról elgondolt novellája végén levelet írt „odaátra”, Fodor Andrásnak, s így zárta sorait: „*a találkozásig*”. Hogy az őszi csípős napsütésben a mélykúti temető bejárata mellett – miután fejet hajtva fölolvasta búcsúzó beszédét Vörös László koporsója előtt, és illőn elvégeztetett az elföldeles – az ilyenkor mindig tétova beszélgetés közben, tüzet adva a cigaretámhoz, aztán a magáéhoz, szinte derűsen beleszótta a *tüdőrák* szót egy szétporladó, dacos mondatba. Aztán elköszöntünk. Nem gyanítottam, hogy bő két hónapja van hátra.

*

Halálhíre után két nappal *minuszos* újságközlésben olvastam, hogy meghalt Huszár Sándor is Békéscsabán. A fátomos egybeeséstől elmosolyodtam. Amikor Sándor bátyám tizenkét év után – menedékből (nyilván családi okok miatti) emigrációba – Csabára költözött Szegedről, Jóskát kértem, kutatná föl új címét, elérhetőségét. És Jóska néhány nap múltán, megjegyezve, hogy nem volt egyszerű, diktálta telefonon az adatokat. Halott a halottét, gondoltam december 15-én.

*

Jóska *Eltérített Pegazus* című könyvét 2004-ben jelentettük meg. Azt írta nekem bele, hogy „*első s (talán) utolsó könyvem gondozójának*”. Most visszaemlékeztem 1976 tavaszára, a vasos paksamétára, amiből a karcsú novellás kötetet egyetértéssel összeállítottuk. Javasoltam, hogy *Pányván* legyen a cí-

me. Így jelent meg 1977-ben. Akkor nem gondoltam, hogy ez a cím több jelentésű allegória.

*

Sándor bátyámmal jóízű leveleket váltottunk. Mintha diófa alatt szalonnáztunk volna nyári délutánon. De köztudott: a diófának, lombja levelének kesernyés az illata. Azért mi szalonnáztunk, nem törődve a pimasz legyekkel.

*

Oly korban élünk mostanában, hogy kockázatos meghalni is. Az élet kockázatait az önmagától fölkent, új kontraszelekción enyhíti. Valakik eldöntik, hogy ki és mi a fontos, s hogy kik és mik szinte nem is léteznek. Például kismesterek, szolgáló robotosok, más évtizedekben másokért is küzdő-küszködő tisztas gyötrődők. Vagyis az ő életük, életük műve e diktatúrás szabadelvűségben nem létezik, bármilyen baráti, cinkos segítői láncszemek voltak is nem túl rég. Tehát ha az életük és a munkájuk művi amnéziával feledésre ítéltetett, akkor a haláluk sem érdemelhet többet mínuszos hírnél, kurtára parancsolt, szenttelen, ad-actás nekrológnál. És akkor a családnak még ott van a temetés folyamatosan növekvő piaci költségterhe.

*

(Sic transit. Az Országos Gyógyintézeti Központ 4-es épületének harmadik emeletén transzfúzióra várva többször láttam Eörsi Istvánt, betegtársamat, a múlt év nyarán, őszén. Egykor szerzője volt a Tekintetnek is. Utoljára az asszisztens-i előkészítő szoba előterében találkoztunk. Én az ölemben melengettem a két műanyag zacskó „véretem”, ő társi támogatással jött utcai ruhában – szürkén és véznán – a széles lépcső felőli folyosón, és suta mosolygással mondta a nővérnek, hogy a trombocita adagját kellene infúziósan megkapnia. Mintha bonyolult belátások egyszerű hieroglifái viaszosodtak volna pergamen-arcára. Nyugodjék ő is békében.)

*

„Makfalvi rokonom: Sülöstör! Késve válaszolok. Betegeskedem. Köszönöm, hogy gondoltál reám. Köszönöm, hogy újraolvastattad naplóm ötezer oldalát. Örömöm telt benne. Nem éltem hiába – bár senkinek sem kell a múltam. (A jelenemről nem is beszélve!) Nos az Illyés-émlékek. Sok van. De egymástól távol. És kb. 1,5 oldalon. Úgy hogy neked nem felel meg. Pl. Nem engedi a hatalom, hogy a halálhírét közöljük. Pontosabban: csak egy mondatban, amit én (hülye) viszszautasítok. Fontos tanácsait – úgy tűnik – nem mertem lejegyezni. De amúgy a napló *dokumentum*.” Sándor bátyám évekkorábban magyarázta el, hogy havasok körbeölelte szülőföldjén a *Szilvesztert Sülöstörnek* mondják. S ebben én hallani véltem a fenyvesek havat és hideget jelző, mégis piros arcúan emberivé személyesített zúgását. Hát most már nyugodjék békében ő is.

*

Jóskával sokat beszélgettünk – a kiskundorozsmai „hétvégi” kert okán is – az időjárásról. A kínzó, szikesítő aszályról vagy a túl sok, fullasztó esőről. Irodalomról, irodalmi életről alig. Tamburás hangjának csöndessége ugyanaz volt, mint amikor a 70-es évek legelején a Csongrád megyei Hírlap szerkesztőségében találkoztunk, ahol a kulturális rovatot gondozta. Valami miatt úgy éreztem, hogy ez a csöndesség a mélyre ásott alföldi kutak kövülő lidércet rejtő csendje. S mintha ebből a sötét homályból megcsillanó víztükörről valami bágyadt reményű fény földerengett volna az arcára. Hogy színe legyen a csönd fáradt fájdalmának, akár falusi-tanyasi tiszta szobák falán az egyszer-volt-hol-nem-volt emberek katonai, esküvői képének, a fényképész színező mesterségének köszönhetően. Egy regény tervével gyöttrődött. Mindegy, hogy volt, talán lett volna vitánk. Az a megíratlan regény már lent van a kútmélyben. Nyugodjék békében a szőregi temetőben.